

HORTOBÁGY.

DEBRECZENI HETILAP

KÖZHASZNU ÉS MULATTATÓ TARTALOMMAL.

23. szám.

Első évfolyam. 1862.

Oct. 3.

E lap october—decemberi három havi folyamára a szokott módon előfizethetni 1 frt. 30 krajczárral.

A debreczeni belső közlegelőről.

Említve volt e lapokban, hogy Debreczen sz. k. város jelenlegi tanácsának azon intézkedése ellen, miszerint a belső közlegelőből felfogott, úgy nevezett kis nyilasok haszonbérbeadására elrendeltetett, részint a folyó évi augusztus 18-dikra tűzött árverési határnapot megelőzőleg aug. 16-kán, részint az árverésnek — a helyszínen összegyűlt nagy számú lakosság által tett óvásmellett is — megtartása után, folyó évi szeptember 6-kán, óvásttevő és tiltakozó folyamodványok adattak be a tanácshoz, melyekben a tanács testületileg és egyenként is felelőssé tétetett a tiltakozási kérvényekkel ellenkező eljárására nézve.

Volt alkalmunk látni az ezen ügyre vonatkozó iratokat, jelesen a 7 rendbeli tiltakozó kérvényt, 562 városi lakos által aláírva, az arra hozott végzést, és ismét az ezen végzés ellen intézett fölebbviteli folyamodványt; s nem mulaszthatjuk el, hogy ezen, az egész városi lakosságot érdeklő fontos ügyet, a tény- és jogállás földerítése végett, köztudomásra ne hozzuk.

Annál fogva közöljük 1-ször is a kérdéses tiltakozásokra folyó évi sept. 9-kén ¹⁸⁶² sz. a. hozott tanácsi végzést, mely így hangzik:

Miután, e városi tanácsnak f. évi július 17-dik

napján 6810. sz. a. kelt határozatához képest köz árverésen 6 évre haszonbérbe adadni rendelt földek, nem jelenleg szakítottak ki a közlegelőből, hanem azok emberek emlékezete óta a városi közlegelőtől elkülönítve, kisnyilasok czime alatt a városi lakosságnak hét évi használatra az akkori idő viszonyaihoz mért csekély árfizetés mellett kiosztattak, az 1836-dik évben azonban a városi hatóság, egy bizonyos nagyobb-szerű kiadásának fedezésére a kérdés alatti földeknek évi bérét felebb emelte, mignem az 1851-dik évben a feltűnőleg kedvezőtlen állapotba helyezett házipénztár kimerülése azt követelte, hogy az érdeklett belső legelőből kiszakított földek, melyek addig csekélyebb jövedelmet hoztak, haszonbérbeadás által jövedelmezőbbekké tétessenek, s ekkint azon földek a közgyűlés határozata folytán közárverésen haszonbérbe is adattak, — s ekkor a haszonbérlet már második korszakot ért. E szerint ezen fentebb felhívott határozat alapján történt a mostani haszonbérbeadásra vonatkozó tanácsi intézkedés, s a jelenlegi haszonbérbeadás csak folytatása lévén az előbbeni haszonbérletnek, ez által a legelő jelenleg sem meg nem szorítottatik, sem újból nem kevesbítettik.

Ennélfogva a tanács folyamodók kérését még ezuttal megadhatónak nem találja, annyi-val is inkább, mert a N. Mgs. magyar kir. Helytartó Tanácshoz felterjesztett előleges költségvetésben az ezen kisnyilasi földekből befolyó haszonbéri összeg, mint biztos jövedelem tétetvén ki, azt a nm. magyar kir. Helytartó tanács f. év 22346. sz. a. kelt leiratában helybenhagyólag elfogadni s mint biztos bevételt megállapítani méltóztatott; és mert ha a házipénztár az azon földekből bejövendő haszonbéri összeget nélkülözni kénytelenítették, azon esetben a jelen év kiadásait a mult évről általmaradt több ezerekre menő fizetetlen tartozásokkal egyetemben teljesíteni egyáltalában képtelen lenne. — Miről folyamodók kérvényükön hátíratilag azon hozzáadással értesítettnek, miszerint ezen tanácsi határozat ellenében a felebbezési jogorvoslattal élnők szabadságukban állnak. Kelt Debreczenben 1862. Sept. 9-kén tartott tanácsülésből, kiadta Aszalay József főjegyző.

2-szor közöljük az ezen végzés ellen intézett s beadott fölebbviteli folyamodványt, a mint következők:

Tekintetes Tanács!

Az általunk s többek által folyó évi augusztus 16-kán s szeptember 6-kán a belső közlegelőből fel-fogott területek haszonbérbeadása ellen, s a közlegelőhöz visszacsatolása iránt benyújtott, 2./ 3./ 4./ 5./ 6./ 7./ alatt ezennel visszacsatolt óvásttevő kérvényeinkre, melyekben a fölebbezés joga előre fenntartott; — folyó szeptember hó 9-kén 8471. sz. a. hozott sérelmes végzés ellen, kénytelenek vagyunk ezennel fölebbviteli folyamodványt benyújtani, melyet is, a mellékletekkel és a tárgyalási iratokkal együtt a Nagy méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácshoz, a sérelmes végzésnek megváltoztatása és a tanácsi eljárásnak megsemmisítése végett a legsürgősebben fölterjesztetni kérünk.

Fölebbezésünk okai következők:

I. A Tekintetes Tanács a közlegelőhöz tartozó területek, s így a város nem magán vagyonát képező, hanem az összes lakosság birtokát tevő földek kezelési módjának meghatározására tökéletesen illetéktelen,

a.) Azért, mivel ama területek részint ősidőktől fogva az összes lakosok közvagyonai voltak, részint az egyes lakosok összerakott pénzeiből szereztek; mert valahányszor Debreczen város, ősidőktől fogva a körülötte levő puszták megszerzéséhez fogott, mindannyiszor az egyes lakosok szolgáltattak fel a szerzési ár előteremtésére; és épen azért van a szerzési oklevelekben ezen záradék: „civibus universis et singulis” — és az egyes lakosok részére, mind ezen záradék által, mind a józanész, mind a tulajdonjognak a pozitív törvények által meghatározott fogalmához képest, ősidőktől fogva fenntartott az egyeseket összesen illető birtokok feletti rendelkezési jog. Tehát ezen javak felett, a tulajdonosok, vagy az ezek által választott képviselők, s megbízott gazdák megkérdezése és beleegyezése nélkül rendelkezni egyáltalában nem lehet; hogy pedig a Tekintetes Tanács az egyes lakosokat, sem választása, sem megbízási hatáskörénél fogva nem képviselheti, felesleges volna mutogatni; ily hájaskört a Tekintetes Tanács sem követelhet magának, sőt a sérelmes végzés azon passusában, miszerint a haszonbérbeadás első esetét illetőleg közgyűlési — bár akkor is tökéletesen illetéktelen — intézkedésre hivatkozik, nyilván elismeri, hogy ily jog a belső Tanácsot magában nem illetheti. — Tehát

b.) Illetéktelen a Tekintetes Tanács eljárása, még a mostani kineveztetésen alapuló közigazgatási rendszer szerint is, mivel a birtok kérdések felett legalább is községi képviselők beleegyezése lett volna

szükséges; ilyeneket pedig a Tekintetes Tanács mai napig sem volt képes összealkotni, mely körülmény kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a Tekintetes Tanács nem képes a közbizalomnak, a vagyoni kérdéseket illetőleg sem megfelelni. — De meg

c.) A Tekintetes Tanács elismeri, mert meg sem czáfolhatja, hogy a cs. patensek által behozott, és az országgyűlés rendelkezéseig hatályban hagyott telekkönyvi rendszer alapján, a telekkönyvbe a kérdéses területek mint községi jószág, és nem mint községi vagyon vannak felvéve; már pedig a községi jószág felett a község megkérdezése nélkül rendelkezni patentális fogalmak szerint sem lehetett és most sem lehet.

d.) Hallgatag beismeri a Tekintetes Tanács, folyamodványunk azon állításának igazságát, hogy az 1861-dik évi alkotmányos népképviselői közgyűlés elhatározta, mikép jövőre, azaz: már 1862-dik évben sem szabad többé ama területeket haszonbérbe adni, hanem azok a közlegelőhöz visszacsatolandók. Midőn tehát a lakosok által választott képviselők emez őszhangzó, és magában politikát épen nem rejtő, hanem igen is a vagyoni közjólét tekintetét figyelembe vett határozata szándékolta megváltoztatni, arra fontosabb okokat kellene még az illetékes hatóságnak is felhozni, mint a melyek befolyása alatt azon határozat keletkezett. Azonban ily okok a Tekintetes Tanács sérelmes határozatában nem találhatók. Mert hiszen

II. Az ügy érdemét illetőleg:

1-ször. A sérelmes tanácsi végzés azon tétele nem áll, miszerint a kérdéses területek ember emlékezete óta a városi közlegelőtől elkülönítve, kisnyilasok czime alatt a városi lakosságnak, hét évi használatra kiosztattak volna csekély árért, az 1836-dik évig.

Ugyan is egy az, hogy a kérdéses területek soha a közlegelőből kiszakítva nem voltak, hanem az úgy nevezett kisnyilasok kivétel nélkül mindig a belső közlegelő egy részét tették, és soha sem úgy kezeltettek, mint külön területek, hanem úgy, hogy az egész belső legelő mint ilyen tekintetett, és ennek egy a most haszonbérbeadottnál ötszörte kevesebb része felfogott fordulónként oly formán, hogy 7 évre kisnyilasképen szántás alá s ősz felé már minden évben közlegelőül is használtatott, a nevezett évek leteltével pedig ugyan azok a belső közlegelőhöz egészen visszacsatoltattak, — és a következő években aztán a belső legelőnek más része használtatott ismét kisnyilasképen; úgy hogy a belső közlegelő így fordulónként majd kisnyilasokul, majd legelőül használtatván, a mint közlegelői minőségét soha el nem veszítette, úgy a csak kevés évre szorított szántóföldi használatnál fogva a föld megóvatott a kiélés és elhasználással összekötve

lenni szokott rongálásoktól; sőt a legelő egy része eredetileg azért töretett fel, hogy ez által a régi gyepek föld szelidüljön.

Más pedig az, hogy a közlegelőnek alig egy ötöd részét tett kisnyilasok a városi lakosságnak, az adófizetés arányához képest, mint a közjavadalomból illetmény, minden forint adó után egy ölnyi szélességben, az adóviselés könnyítése tekintetéből, de egyáltalában nem a város jövedelme szaporítására, — mert minden díj nélkül adattak használatul egész az 1836-dik évig, a midőn már a városi hatóság, tudniillik a belső és külső tanács együttes határozata szerint, tehát a városi lakosságot is képviselő községi esküdtek beleegyezésével, de akkor is csak ideiglenesen, és a Gilányi megvételének szüksége fedezésére, minden jövőre való következtetés nélkül, egy öl földtől 5. azután pedig 3 kr-ával, addig míg a Gilányi vétel árát kielégítik, — határozatott a kisnyilasok használatáért fizettetni. Mely intézkedés tehát, bár a városi lakosságot képviselt választott hites közönség közbejöttével történt, még is csak ideiglenesnek tekintetett; és arra, hogy később a használati címért járult és csak ideiglenesen fizetni határozatott díj felebb emeltessék, vagy e tekintetben a haszonbérrendszer, kivált a választott hites közönség vagy a lakosságot képviselő más hatóság beleegyezése nélkül, megalapítható — alapul egyáltalában nem szolgálhatott; mert hiszen a tulajdoni jog eszméjében fekszik azon következtetés, hogy ha a tulajdonos bizonyos időtartamra, bizonyos használati módot határoz vagyona kezelésére nézve, amaz idő lejártával a használati mód fennállása is megszűnik, és ekkor a tulajdonosok azon joga áll vissza, hogy új használati módot állapítsanak meg; de hogy valaki más, kinek a vagyon felett rendelkezési joga nem volt, és nem is lehet, a tulajdonos kizárásával új rendelkezést tegyen, vagy a tulajdonos szerepét véve fel, a birtokos rendelkezését az időre és módra nézve még kiterjeszthesse, vagy csak az előbbi alakban folytathassa is a tulajdonos által előbb megállapított, de az időtartam szerint már lejárt használati módot: ez képtelenség; ez a tulajdon fogalmával merő ellenkezésben áll; ha ezen csaleszme gyakorlati kivitelben alkalmazást nyerne: úgy az enyim s tied felett egyedül a féktelen önzés nyerne hatalmat, így a társadalmi rend megsemmisíttetné, s a socialismus és communismus polyp karjai közé dobhatnának a tulajdoni jog szent jelvényei. — Annál fogva

2-szor Valamint az 1836-dik évben a belső és külső tanács által tett ideiglenes rendelkezés 1851-dik évben, midőn többé törvényes alakjában sem a választott hites közönség, sem az alkotmányos városi képviselők nem működhetek, még csak nem is folytathatott az új, csak kinevezés mellett felállított városi hatóság által, a nélkül, hogy a gazda közönsé-

get és az összes városi lakosságot vagy az ezek által választandó jogi képviselőket megkérdezte volna; — annyival kevésbé terjesztethetett ki a használat módja feletti intézkedés, mely néhány fillér mellett földönkénti használatra szorítkozott; s annyival jogtalanabbul hozatott be a haszonbérrendszer oly hatóság által, mely arra sem vala jogosítva, hogy az előbbi, bizonyos időtartamhoz és föltételekhez kötött használati mód folytatását meghatározhassa. Következésképp:

3-szor A városi hatóság, még a sérelmes végzésben említett, csak kinevezés útján létrehozott, s annál fogva a városi lakosságot törvényesen nem is képviselhetett 1851-diki közgyűlés közbejöttével sem vala jogosítva arra, hogy a haszonbérrendszert behozza.

4-szer De, még ha törvényes organum határozta volna is el 1851-ben a haszonbérbeadást, s ez a 6 év lejártával, az akkori rendkívüli körülmények közt folytatott is ismét 6 évre; miután ezen kétszer 6 év a folyó évben lejárt: kétségtelen, hogy a magát alkotmányosnak nevező Tekintetes Tanács, külső tanács vagy népképviselők beleegyezése nélkül, — ilyenek pedig a mostani hatóság fogalmai szerint nincsenek — e tekintetben egyáltalában nem rendelkezhetett oly dologban, mely felett ember emlékezete óta mindig a városi lakosság képviselői bírtak döntő befolyással, s mely felett még az 1851-dik évben az abszolút kormányzat ama sötét időszakában is — mint a sérelmes végzésben is elismertetik — csak is az akkori közgyűlés befolyásával lehetett rendelkezni. Midőn tehát a Tekintetes Tanács az idén e tárgy feletti intézkedésbe bocsátkozott: illetéktelenebbül és jogtalanabbul járt el még az 1851-dik évi hatóságnál is; annyival inkább, mivel

5-ször A folyamodványainkban, és a haszonbérbeadás megkezdése alkalmával a helyszínen százak által tett óvásra sem tekintett, sőt az auguszt. 16-kán beadott ./ alatti folyamodványt az árverésre kitűzött határnap azaz: augusztus 18-dika előtt még csak el sem intézte. — És

6-szor E szerint a Tekintetes Tanács sem a tulajdoni jogot tiszteletben, sem a közohajtást, sem a gazdasági közös érdeket, különösen a Debreczenre nézve oly fontos baromtenyésztést figyelembe nem vette; pedig látta az idén is, hogy a legelőnek a baromok számához aránylag rossz és szűk volta miatt már a megsemmisüléshez közeleg a jószágtenyésztés.

7-szer A fennebbiekből már kitűnik, hogy a Tekintetes Tanács jogosítva nem volt rendelkezni e tárgyban; következésképp azon indoka a sérelmes végzésnek, hogy ő csak folytatta az előbbi rendszert, eljárását meg nem szentesítheti: mivel a folytatás vagy nem folytatás feletti rendelkezés joga őt nem illethette. Hanem

8-szor Ugy látszik, hogy fősulyt fektet a Tekintetes Tanács azon körülményre, mikép ezen jövedelmi ág a költségvetésbe betéttetett, s mint ilyen helybehagyatott. Ugy de a költségvetésben ily jövedelmet szerepeltetni is csupa jogtalanság volt; és egyik jogtalan eljárás, más még nagyobb jogtalanság elkövetését ki nem mentheti, nem szentesítheti. Mert hiszen a Nagyméltóságu magyar királyi Helytartó Tanács ezen földek természetét és jogi alapját nem ismerte. Továbbá

9-szer Egyik indokul azt hozza fel a Tekintetes Tanács, hogy ha ezen jövedelmi ág elesik, úgy a kiadásokat nem képes fedezni. Ugy de a Tekintetes Tanács eljárásából úgy vagyunk meggyőződve, hogy a kisnyilasok jövedelmére rá nem szorult; mert különben nem engedett volna el az idén ezerekre menő legelőbért, a mit az alkotmányos közgyűlés tavaly behajtatni határozott a belső legelő után, és nem készítettett volna a vasuti indóház mellett, csupán kényelemre való, ezerekbe került kertet, melynek ára ezek szerint csak a nép rovására esik; mind ezekből és hasonlókból, melyek a költségvetésben aligha foglaltatnak, mint például a Sámsoni perből már befolyt és még az idén befolyandó néhány ezer forint, a kisnyilasok jövedelmét ki lehetett volna pótolni, és egyuttal a népet is megnyugtatni, így meg lett volna védve a jog, tisztelet adatott volna a közohajtásban nyilvánult érdekeknek; de fájdalom mindezekkel ellenkező történt.

Mi tehát, nem engedhetvén, hogy tulajdoni jogunk lábba tapodtassék; nem nézhetvén, hogy a sokféle elajándékozás, eladás és haszonbérbeadás miatt a baromtenyésztés alászülyesztése által a városi lakosság lassankint a pauperismus örvényébe sodortassék; midőn a sérelmes végzés ellenében feljajdulunk; esedezünk a Nagyméltóságu Magyar királyi Helytartó Tanács előtt, hogy ezen nem csak Debreczen város lakosságára, hanem azon nagy vidékre is, mely innen vesz irányt, gazdaszáti tekintetben nagy fontosságú ügyet megvizsgáltatni, a törvénytelen eljárást megsemmisíteni, és a kérdéses területeket a belső legelőhöz visszacsatoltatni, s illetőleg arra, hogy e tárgy felett a városi gazda közönség és lakosság közbejöttével jogszerű intézkedés tétethessék, alkalmat adni méltóztatassék. Aláírva 562 polgár.

Ezen ügy a n. m. Magyar királyi Helytartó Tanács határozata alá terjesztetett; és igen nagy az érdekeltség az eredmény iránt városunk lakosainál, kik el vannak határozva ezen ügyben legfelsőbb helyen is megtenni a szükséges lépéseket. h. y.

MIRZA-SCHAPPY Zulejkához.

1.

Ugy ékited szívem, mint a
Nap az eget tiszta fénynyel.
Te adod a fényt, nélkülöd
Örök sötét éj fedné el.

Mint a világ minden díszét
Elrejtí a nap homálya,
S csak ha a nap ragyog, látszik:
Mennyi szépet rejt magába.

2.

A fényes nap tündökölvé
Ragyog a sík tengerre,
S tiszta fényét mindenik hab
Visszaveri reszketve.

Ott tündökölsz, miként a nap,
Tengerén dalaimnak,
Es e dalok mind fényedtől
Reszketnek és ragyognak.

3.

Leheleted, szép gyermekem!
Körülleng, érzem.
Mindenütt csak képed látom,
A merre néz szemem.

Néha leszálasz gondolatom
Zajló tengerében,
Hogy reggel felkelj, mint a nap,
Tündökölvé, szépen.

4.

Az Elborus, e nagy vén hegy
A kék égig felér,
Lábainál tavasz virít,
Feje hótól fejér.

Az Elborus nyugalmaiban
Mintha engem látnál,
Es a virágozó tavasz
Te vagy a hegylábánál.

ford. Szana Tamás.

Az Isten áldása.

Az ideai nyárnak egész folyama alatti időjárás, mint egyéb termények, úgy a tengerinek sem mindenütt kedvezett. Észleltünk ugyan némely helyen gyönyörűen kifejlődött tengeri csöveket, sőt láttunk 1 1/2 araszosokat is, de átalán véve környékünk szűk termést adott s ahol egy nyilasnyi területől 90 — 100 zsák csöves tengeri

került le, az oly gazdának szépen kijutott a magáé; mert a nagyobb résznek negyed sőt ötödrészevel kellett beérnie.

Annak idejében értekeztünk a csibehur-ról (*spergula sativa*) s elmondók mily háládatos és jó takarmánypótlék. Most a tett kísérletek után annyit mondhatunk felőle, hogy e növény leginkább tenyészik a homokos és agyagos földeken, melyeknek jól mivelt gondosan megszántott talaja holdankint, egyremásra 10—12 szekér takarmányt is megadott. Főelőnye egyéb takarmánypótlék fölött mindenesetre az, hogy egy tenyészeti időszak alatt kétszer be lehet vetni, és így e tekintetben egy rókáról két bőrt huzhatunk. A márcziusban vetett mag eredményét június derekán vagy végén kaszáltathatván, új vetés eszközölhető, mely augusztus végén vagy szeptember elején szintén kaszáltatható. A vörös lóherénél jobb s táplálóbb takarmánynak tartják szakértő gazdászaink. Egy holdnyi terület körülbelől 25—30 frtnyi magot igényel.

Az őszi szántásnak is elérkezett volna már az ideje, sokan szántanak is; azonban azok, kik földjük terjedelmével később is megbirkózhatnak, várják el míg egy kis jó esőt ad az uristen, mert szántásuknak okvetlenül több sikere leend.

A kerti szüreteknak vége van már, mind városunk, mind pedig környékünkön. Bezzeg kiadta most a természet a tavalyi silány termés kárpótló kamatait is. (Egy helybeli doktor ur kiszámította, hogy Debreczenben e pillanatban több a bor, mint a víz. — Szerk.) Környékünkön annál fogva mindenütt csak 12 krajczárjával mérik a kerti bor itczéjét.

Az érmelléken is meglehetősen termésre lehet szőlőseinknek kilátása, kivéven azon részenkénti helyeket, hol a jég pár ízben elvonult. Száraz idők járván pedig, jó, s hosszú éveken át tartható bort remélhetünk.

Örömmel tudathatjuk szőlősz olvasóinkkal, mikép az érmelléki borászegylet miharább megalakulhatása végett, szeptemberhő első napjain Diószegen több derék bortermelő gyülem össze. Reméljük pedig, hogy az elvégre megalakulásnak örvendhet, miután oly hazai tekintély állt elére, kinek erélye, s szilárdsága a felmerülhető

nehézségekkel mindannyiszor könnyen megküzdhet. Az eredményt annak idejében közölni fogom e lap hasábjain. Addig pedig isten velünk!

D. E.

Közélet.

Szinügyegyleti választmányunk sept. 28-diki ülésében a segélyezésnek a mult számunkban közlött arányok szerinti kiosztásával megbízott küldöttség jelentését beadta. Egy károsult, ki a jelen alkalommal segélyezésben nem részesítettett, folyamodást adott be ez ügyben, de minthogy a választmány kiosztási arányait a városi hivatalos kárfelvétel alapján készíté, e felvételtől pedig a folyamodó neve teljesen hiányzik, kérése annyival kevésbbé volt teljesíthető, mert a segélyezésre fordíthatott összegek már kiosztattak. — A bérletszerzés ügyében azon lépés tétetett, hogy a páholyok Kacs Kovics Iván és Kiss Sándor uraknál továbbra meghagyatván, Laky Lajos ur a támlányokat átvette, a földszinti zártszékekre nézve pedig Szabó Bálint, Farkas Ferencz és Markos Péter urak és az emeleti zártszékekre Kállay Imre és Sántha István urak kérettek fel. Ezen urak kétségkívül mindent el fognak követni, hogy a tervezett bérlet ez tdén is létre jöjjön, azonban nem lehet tőlök kívánni, hogy a körülményeket a legkisebb részletekig ismerjék. Annál fogva felkérjük a t. cz. közönséget, hogy a mennyiben a megbízottak által egyenkint fel nem szólíttatnának: igényeiket akár náluk, akár a választmány bármelyik tagjánál bejelenteni sziveskedjenek. Különösen felszólítjuk azokat, a kik földszinti bemenetre kívánnak bérelni, hogy e végett egyenesen szinügyegyleti pénztárnok (gyógyszerész) Borsos Ferencz urhoz fordulni sziveskedjenek. — A választmány (illetőleg a „Hortobágy“ szerkesztője) az illető kiadó-szerkesztő ur által felszólíttatván, hogy az immár megszűnt „Debreczeni Közlöny“ oct.—dec. előfizetőit a „Hortobágy“ illető számaival kárpótolja, határozottatott, hogy a D. K. azon évnegyedes előfizetői, kik a „H.“ oct.—dec. évnegyedes folyamára elő nem fizettek, a lapirodalom jó hírneve megőrzésének tekintetéből kárpótoltassanak, oly feltétel alatt azonban, ha a D. K. szerkesztője lapja utolsó számában előfizetőit felszólítja, hogy a ki közölők e cserébe egyezni hajlandó nem volna, ezt a „Hort.“ kezelőségével idejében tudatni sziveskedjék. A kárpótlás költségét a „Hort.“ magán pénztára viseli. (A „Hort.“ kiadói tehát a kárpótlást, a D. K. kiadója részéről való viszont-kárpótlás nélkül teljesítik; minél fogva Pr. I. kiadó ur grandieuse végnyilatkozata

azon kifejezésének, hogy ő a kinem megvetendő pénzösszeggel jött ide, ingóságait adogattael, hogy előfizetőit kielégíthesse és kárpótolhassa, — éle önkényt megtompul.

Állandó színházunk épülete egy idő óta nem halad azon szemmel látható gyorsasággal, melyben eleinte gyönyörködni annyi okunk volt, azonban építészeti szép arányjai már tisztán kivehetők, a falak minden oldalon teljes magasságukra emelkedtek és a színpad tetőzete bevégezetten áll. — Ugy tudjuk, hogy a belső felszerelés ügyében eddig még a legkisebb lépés sem tétetett, pedig különösen a gépezet és diszitmények kitervezése és elkészítése rövid idő alatt nem eszközölhető. Annálfogva most már valóban halaszthatatlan dolog, hogy az állandó színházi bizottmány, melyet csaknem egy évi tétlenségre nem önhanyag-sága kárhóztatott, minden késedelem nélkül összehívassék.

Casinonk választmánya, m. hó 30-diki ülésében elhatározta, hogy a vásár és lóverseny alkalmával, a casinói könyvtár javára, a casinó helyiségein, f. hó 5-dikén tánczvigalmat tartand, melynek rendezőiül Schvarcz Imre és Medve Kálmán urak kérétek fel. Belépti díj 2 frt. 50 kr. Jegyeket Szepesy Antal ur diszárkereskedésében lehet előre váltani. — Következő új lapokra: Vezér, Bihar, Ország, Uj nemzedék, Katonailap és A Szép-művészetek csarnoka, az előfizetés elrendeltetett. — A részvénydíjt még be nem fizetett társulati tagok felszólíttatnak, hogy ebbeli kötelezettségüket 10 nap elforgása alatt okvetlenül teljesítsék. — (Elszomorító dolog az, hogy casinonk részvénydíjai közül csaknem 2000 frt van befizetetlenül, s hogy oly egyének, kik magokat az által hogy casinói tagok lettek, a műveltebb osztályba sorozták, köteleességök teljesítésére megintetést várnak.

Helybeli ügyvéd Molnár György ur felett sept. 27-kén mondott a katonai törvényszék ítéletet. Az ítélet egy hónapi könnyű fogságra szól, melyet azonban a helybeli állomásparancsnok, a reá ruházott hatalomnál fogva nyolcz napra szállított le. Az elítélt felebbezést adott be.

Alig volt ugyan a ki azt hitte volna, hogy a vádlott felmentetik, az ítélet kimondása városunkban mindamellett is mindenkit meglepett, mert az érdekelt ügyvéd urat mindnyájan békeszerető, meggondolt embernek ismerjük, s köztudomású dolog, hogy azon fináncz hivatalnok, kinek ingerlése az egyébiránt csekély fontosságú jelenetet előidézte, állomásáról az eset után mindjárt elmozdított; miből mi nem tu-

dunk egyebet következtetni, mint hogy a vádlott ártatlanságát, magok az intézkedő körök is belátták.

Reszler színházában a múlt hó 24-dikén a helyőrség katonai zenkara rendezett műestélyt, melynek tiszta jövedelme a tűz károsultaknak volt szánva, mint-hogy azonban közönség nem volt, tehát jövedelem sem volt. — Szept. 27-kén Szabó József ur, az aradi színház igazgatója lépett fel az „Egy a miné-pünkből“-ben, és csak üres padok előtt játszott. Sept. 28. „A varázsfátyol.“ Sept. 29. „A vén bakkancsós.“ Mindkettőben Szabó József ur és kongó színház. Sept. 30. „Ördög Róbert.“ — Ime a dalmű sem vonz közönséget! — Oct. 1. Szabó ur javára és utósó föllépteül. „Eljegyzés lámpafénynél“ és „Legjobb az egyenes ut.“ — De az operettet sem látogatjuk ám, és e jutalomjáték nem bír reánk vonzeró-vel! — Szóval Reszler ur a múlt héten nem szüretelt; talán mert mások szüreteltek.

Piaczi árak sept. 30-kán.

Közép ár: 1 pozsonyi mérő tiszta buza 3 frt. 80 kr. — Kétszeres 5 frt. 40 kr. — Rozs 2 frt. 35 kr. — Árpa 1 frt. 90 kr. — Zab 1 frt. 47 kr. — Tengeri 3 frt. 60 kr. — Köles 2 frt. 50 kr. — Kása 6 frt. — kr. — Egy mázsa szalonna. 39—42 frt. — kr. — Egy font marhahus 17 kr.

A debreczeni reformált gyülekezet

elemi iskoláinak népessége az 186 1/2-dik isk. év végén.

I. Leányiskolák.

A péterfiai leányiskolában volt 222 tanuló; a kis csapó-utcaiban 108; a nagy csapóutcaiban 168; a czegléd utcaiban 204; a varga utcaiban 100; az ispotályiban 81; a miklós utcaiban 70; a széchenyi utcaiban 72; a hatvan utcaiban 109; a mesterutcaiban 48; a felső leányiskolában: 38; összesen: 1220; Ezek közül: első éves iskolás 533; második 286; harmadéves 208; negyedéves 155; ötöd éves 23 hatod éves 15.

II. Fiúiskolák.

A szoktató iskolában volt 225; az első elemi iskola első osztályában 110; az első elemi iskola második osztályában 98; a második elemi iskola első osztályában 93; a második elemi iskola második osztályában 106; a harmadik elemi iskola első osztályában 81; a harmadik elemi iskola második osztályában 72; a negyedik elemi iskolában 115; a jogászi iskola első és második osztályában 27; az ispotályi fiúiskolában 204; két leányiskolában egyideig 25. Összesen 952 fiútanuló. — Ezek közül: szoktató iskolások 225; első évesek 360; második évesek 259; Harmad évesek 177; Negyed évesek 126; ötöd évesek 25; Hatodévesek 4.

Fiú és leánytanulók voltak tehát összesen: 2152.

Ha gyülekezetünk összenépességét 32,000 lélekre tesszük, akkor a kimutatott létszám szerint 14—15 lélekre esik nálunk egy iskolás gyermek. Szabályszerű állapotban s négy éves iskolakötelezettség mellett is esni kellene 10 lélekre egy tanuló. Ha a 6—10 évig levő, vagyis iskolakötelezett gyermekek összes számát 3200-ra tesszük: 1048 iskolaköteles

gyermek, tehát az összes iskolakötelezetteknek mintegy egy 3-da nem jár nálunk iskolába; vagyis, 100 iskolaköteles gyermek közül feljár 67, 68, fel nem jár 32, 33.

A mostani állapot tehát már jóval kedvezőbb, mint a múlt évéké vala, a midőn 100 iskolaköteles gyermek közül feljárt csak 60, fel nem járt 40. Jelenleg tehát úgy állunk, mint a legtöbb reform. gyülekezet hazánkban. Egyébiránt az időpont, a melyről mostani számításom felvéve van, a legkedvezőbb is; fel vannak nevezetesen véve mind a szoktató iskolások, mind a negyedik éves tanulók, mely utóbbiak több másokkal együtt, az évet berekesztő kövizsgálatok után rendesen elhagyják az iskolát.

Ha az első éves iskolások számát összevetjük, csak a negyedévesek számával is: legott nagy megütközéssel láthatjuk, hogy mily sok gyermek elhagyja nálunk az iskolát egy két évi tanulás után. Így például e mostani előterjesztés szerint, az első éves fiú és leány iskolások száma 893, a negyedéveseké pedig 281, tehát 612 feladott gyermek hagyja el idő előtt nálunk az iskolát. Ha az első évre feladottak mindnyájan megfelnának a négy éves pályát: akkor semmi panaszunk nem lenne népünk iskolázottsága ellen.

Kitűnik tehát ezen előterjesztésből is az, a mit a figyelmező közvetlen tapasztalásból is tudhat, hogy t. i. népünk legszegényebb osztályában is megvan az akarat és jószándék gyermekeinek iskolázására nézve, és ezt tetteleg is nyilváníttja az által, hogy az első évre rendszerint feladja gyermekeit az iskolába, de későbbben aztán kivált azok, kiknek több iskolába adandó gyermekeik vannak, akár azért, mert a nagy tandíjt nem képesek fizetni, akár az életnek más nyommasztó körülményei miatt, kénytelenek elfogni gyermekeiket.

A tapasztalás több helyeken megmutatta azt, a mi különben a dolog természetéből is önként következik, hogy t. i. e bajon, a közöltségen való iskolázás gyökeresen fogna segíteni. Ezt gyülekeztünk már elvileg határozottan el is fogadta, s ha életbe lép, bizonyynyal nem fog elmaradni ennek áldása népünkre nézve.

Azonban, ha a szabad iskolázás s ezzel együtt természetesen, az iskolába járás kötelezettsége ma életbe lép: holnap már annyira meg fog tanulóink száma szaporodni, hogy azok számára mulhatatlanul új iskolai helyiségeket és tanítókat kell adnunk, mert a meglévők, a most feljáró gyermekek számának is, a józan nevelés és oktatás elvei szerint alig képesek megfelelni. E tekintetben is meg vannak már téve a szükséges előleges lépések. Adjon az Isten ohajtott sikert minél előbb!

Ilt az idő, hogy városunk és gyülekeztünk népe, mely a keblünkben lévő országos főiskola számára időnkint oly nagy-szerű áldozatokat hozott, melyekről utódaink is lelkesedve fognak emlékezni. — ne felejtkezzék többé el az ő saját legközelebbi érdekéről sem, s az elemi iskolákat és népnevelést a lehető legjobb karba helyezni igyekezzenek. Csak elszánt akarat, és a mostaniaknál jobb idők kellenek, és Debreczenben a népnevelést oly virágzóvá lehet tenni, hogy arra, mint példányra, az egész haza tisztelettel fog tekinteni.

Debreczen, 1862. okt. 1.

REÉVÉSZ IMRE.

Nyilatkozat.

Alolirott kötelezve érzem magamat a „Phoenix” biztosító társulat iránti hálaköszönetem kijelentésével nyilvánosságra juttatni, miszerint f. évi augusztus hó 30-dikán szatmármegyei Nagy Peleske helységében történt tűzvész alkalmával, a „Phoenix” társaságnál, biztosított tárgyait, elégésében szenvedett kárai-

mat a helyszíneni szemle és becsü nyomán debreczeni főgynök Spitzer Jakab ur által, legnagyobb méltányosság és pontossággal rövid idő alatt megté-
rítettett. Kelt Szatmáron, sept. 29. 1862.

Kaufman Mózes m. k.

Hogy a fentebbi nyilvános köszönetet az illető névalíró, és a hivatal előtt személyesen megjelent Kaufman Mózes Nagy-peleskei lakos saját kívánata nyomán adta legyen ki, hivatalosan igazoltatik.

Szatmár-németi sz. kir. város belkapitányi hivatala által, 1862, sept. 29.

Nagy Károly m. k.
h. belkapitány.

Vasuti-menetrend

1862. máj. 1-től kezdve, érvényes az 1862. nyári havakra.

I. Kassa és Nagyváradszék	Bécs	ind.	8 óra — perc este	7 óra 45 perc. reg.
	Pest	6 „ 25 „ reg.	5 „ 35 „ délu.	
	Czegléd	9 „ 27 „ „	8 „ 24 „ este	
	Szolnok	10 „ 27 „ „	9 „ 42 „ éjjel	
	Püsp.-Ladány	1 „ 26 „ délu.	1 „ 20 „ „	
	Debreczen	3 „ — „ „	3 „ 47 „ reg.	
	Tokaj	5 „ 25 „ „	8 „ 4 „ „	
	Miskolcz	7 „ 19 „ este	11 „ 1 „ déle.	
	Forró-Encs	8 „ 28 „ „	12 „ 52 „ délb.	
	Kassa	9 „ 51 „ „	3 „ — „ délu.	
II. Arad	Püsp.-Ladány ind.	1 „ 53 „ délu.	1 „ 40 „ éjjel	
	B.-Ujfalú	2 „ 54 „ „	3 „ 6 „ reg.	
	Nagyvárad	3 „ 45 „ „	4 „ 40 „ „	
	Bécs	ind.	8 óra — perc este	7 óra 45 perc. reg.
	Pest	6 „ 25 „ reg.	5 „ 35 „ este	
	Czegléd	9 „ 42 „ „	8 „ 39 „ „	
	Szolnok	10 „ 40 „ „	10 „ 11 „ éjjel	
	Mező-Tur	11 „ 46 „ „	12 „ 14 „ „	
	Csaba	1 „ 22 „ délu.	3 „ 9 „ reg.	
	Arad	3 „ 3 „ „	6 „ — „ „	
III. Kassa és Nagyváradszék Pest és Bécs felé	Kassa	ind.	5 óra 26 perc reg.	11 óra — perc. déle.
	Forró-Encs	6 „ 39 „ „	1 „ 3 „ délu.	
	Miskolcz	7 „ 57 „ „	3 „ 2 „ „	
	Tokaj	9 „ 35 „ „	5 „ 35 „ „	
	Debreczen	12 „ 12 „ reg.	10 „ 29 „ éjjel	
	Püsp.-Ladány	1 „ 45 „ délu.	12 „ 56 „ „	
	Szolnok	4 „ 44 „ „	4 „ 43 „ reg.	
	Czegléd	5 „ 41 „ este	5 „ 54 „ „	
	Pest	8 „ 37 „ „	8 „ 45 „ „	
	Bécs	6 „ — „ reg.	6 „ 33 „ este	
IV. Arad Pest és Bécs felé	Nagyvárad	ind.	11 „ 12 „ déle.	9 „ 30 „ este
	B.-Ujfalú	12 „ 5 „ délb.	11 „ — „ éjjel	
	Püsp.-Ladány	12 „ 54 „ „	12 „ 16 „ „	
	Arad	ind.	12 óra 41 perc délu.	8 óra 20 perc este
	Csaba	2 „ 17 „ délu.	11 „ 13 „ éjjel	
	Mező-Tur	3 „ 50 „ „	2 „ 3 „ reg.	
	Szolnok	5 „ 9 „ „	4 „ 12 „ „	
	Czegléd	5 „ 56 „ este	5 „ 39 „ „	
	Pest	8 „ 37 „ „	8 „ 45 „ „	
	Bécs	6 „ — „ reg.	6 „ 33 „ este	

Kiadó: a debreczeni Színügyegylet.
Szerkesztő: Illésy György.

HIRDETÉSEK.

Alóírtak tisztelettel jelentik, hogy az általánosan híres
Ditmár R. féle orsz. szab. bécsi lámpagyár
 gyártmányaiból ez idényre gazdag választéku
Lámpa-raktárt
 rendeztek, s elvannak látva mindennemű mérsék, iroda, fali, gazdasági, konyha,
 dolgozó és éji lámpákkal.

Ugyancsak náluk kaphatók a legfinomabb mérsék lámpaolaj, phönix
 takarékbél, villanyos gyújtók, lámpaüvegek, üveggolyók, stb.

Tátray és Fűhrer.

A dereczeni p. kaszinóegylet f. hó 5-dikén a czepléduczsai szög-
 letháznál levő szállásán, az egyleti könyvtár javára

TÁNCZVIGALMAT

fog adni. Belépti-díj 2 frt. 50 kr. Jegyek válthatók egyleti pénz-
 tárnok Szepessy Antal ur diszáru kereskedésében: Kezdeté 9 ór.

Nyelvtanítási jelentés.

Hogy a szegényebb sorsuaknak is alkalmok legyen a mi-
 velt világ — neveltek. — Különösen a divatos francia és
 angol — megtanulására van szerencsém, többektől felszólítva,
 a t. cz. közönséggel társas tanórám megnyitását tudatni.

A feltételek következők:

Ha tíz tanuló áll össze naponként egy egy órát véve a
 tandíj egy személyre 3 frt. o. é. ha ötön felül tizig társul,
 úgy 4 frt. o. é. Iparosok és kereskedősegéd urak ünnepnapo-
 kon is nyerhetnek tanórákat.

Lakásomon naponként egy egy magánórát adva havi-
 díj 16 frt. o. é.; hetenkint három óráért pedig 8 frt. o. é. Ki-
 vánatra még az olasz és spanyol nyelvből is adhatok ok-
 tatást. — Bővebben értekezhetni d. e. 11—12. d. u. 2—5-ig
 lakásomon Kisuj-utca 1719 sz.

Psenyeczky Nagy Sándor

francia és angol nyelv tanár.

Egy helybeli fűszerkereskedésben, egy jó nevelésű

Tanuló

alkalmazást nyerhet. — Értekezhetni e lap kezelőségénél.

Makk eladás.

Semsey Jenő ur Saezai uradalmához tartozó, és Abauj-
 megyében Kassától 2 mérföldre fekvő Lajosházi, Hatkőci, és
 Jászó, Ujfalusi mintegy 5000 holdnyi kiterjedésű tölgyerdők
 folyó évi makktermése, — mely 400 számos sertésre van be-
 csülve, — minden órán szabad kézből eladó. A föltételek iránt
 értekezni lehet Saezán az uradalmi kastélyban, vagy Debreczen-
 ben ügyvéd **Dalmy Károly**al.

A debreczeni kir. váltótörvényszék részéről közhírré té-
 tetik, hogy Berghoffer István felperes részére Brett
 Mátyás helybeli lakos alperestől 600 frt. váltói tartozás és
 járuléka erejéig lefoglalt boltbeli árucikkek, tartályok, mérték-
 kek s több fűszer és vegyes kereskedéshez szükséges ingóságok
 f. évi oct. 6-dik napján d. e. 9 órakor részletben vagy egyen-
 kint közárverésen alperes csapóutezában levő kereskedése he-
 lyén készpénzfizetés mellett el fognak adatni.

Nagyváradon

1862-diki october 2-től kezdve hetenkint

kétszer megjelenend a

Bihar

czimű politikai, társadalmi és kereskedelmi közlöny.

Előfizetési díj; egy évre 10 frt. fél évre 5 frt. évnegyed-
 re 2 frt. 50 kr. — Az előfizetési árak és a hirdetési megrende-
 lések a kiadóhivatalhoz (Sasutca 21 sz.) intézendők.

58dik. ÁRJEGYZÉK

az „István“ gőzhengermalom gyártmányairól.

(Debreczenben költségmentesen, készpénzfizetés mellett, osztrák értékben, kötelezettség nélkül.)

A. asztali dara nagy szemű	14 frt.	80 kr.
B. ugyanaz apró	14 "	80 "
C. dara középszerű	12 "	80 "
O. királyliszt	13 "	80 "
1. lángliszt	12 "	60 "
2. montliszt	11 "	40 "
3. zsemlyeliszt	10 "	— "
4. fehérkenyerliszt 1-ső rendű	8 "	— "
5. ugyanaz 2-dik	7 "	— "
6. barnakenyerliszt	5 "	40 "
Kétszeresliszt	6 "	50 "
Rozsliszt 1-ső rendű	7 "	60 "

Rozsliszt 2-dik rendű	5 frt.	20 kr.
00. árpakása	14 "	— "
0. árpakása	13 "	— "
1. árpakása	11 "	— "
2. árpakása	9 "	— "
3. árpakása	7 "	— "
4. árpakása	6 "	— "
Árpaliszt	2 "	60 "
Dercze	2 "	60 "
Lábliszt	2 "	60 "
Korpa	2 "	20 "
Buzaalj	2 "	80 "

Minden zsákért 1 frt. 5 kr. lefizetendő. E betétet azonban a vevő visszakapja, ha a zsákot, az elvitel napjától számított legfeljebb
 3 hó alatt, hiba nélkül, bérmentesen visszaszállítja.

Debreczen 1862. Sept. 22.